

Sygn. akt III AUa 278/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Joanna Baranowska

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska (spr.)

SSA Lucyna Guderska

Protokolant: sekr. sąd. Małgorzata Matusiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 października 2015 r. w Ł.

sprawy **T. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 28 listopada 2014 r. sygn. akt V U 1036/14

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Kaliszu pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt: III AUa 278/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 14 sierpnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych - Oddział w O. odmówił T. K. prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów art. 184 ust. 1 w związku art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie tekst jedn.: Dz.U. 2015.748), powoływanej dalej jako „ustawa o emeryturach i rentach”, oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), wobec braku spełnienia przez ubezpieczonego przesłanek uzyskania emerytury w wieku obniżonym. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wywiódł, że wnioskodawca nie udowodnił 15 – letniego okresu pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył w dniu 21 sierpnia 2014 r. T. K., wnosząc o jej zmianę oraz przyznanie mu prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Odwołujący podniósł, że w okresach: od 1 października 1973 r. do 30 czerwca 1992 r. oraz od 1 lipca 1992 r. do 31 października 2003 r., będąc zatrudniony w Spółdzielniach Kółek Rolniczych w Ś. oraz B., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace kierowcy ciągnika rolniczego, określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., w wykazie A, dziale VIII, poz. 3.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie domagał się jego oddalenia, wywodząc, jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Kaliszu – V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 listopada 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał T. K. prawo do emerytury dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach, poczynając od dnia 16 sierpnia 2014 r.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w następującym stanie faktycznym:

T. K. urodził się w dniu (...) Nie jest członkiem OFE. Na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił łącznie 26 lat, 10 miesięcy i 22 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Organ rentowy nie uznał za udowodnione jakichkolwiek okresów pracy w szczególnych warunkach. Ubezpieczony jest z zawodu kierowcą. W dniu 1 lutego 1972 r. rozpoczął pracę w Państwowym Ośrodku (...) w O. – Dyrekcja Międzyzakładowej (...) w B.. W podaniu o pracę napisał między innymi, że ma ukończoną szkołę podstawową i pragnie pracować jako kierowca. W dniu 10 kwietnia 1972 r. przekazano wnioskodawcy protokołarnie do eksploatacji ciągnik marki „ U. C – 328 ”, chociaż prawo jazdy uprawniające do kierowania takimi pojazdami uzyskał dopiero w dniu 26 lipca 1972 r. T. K. w (...) w O. pracował do dnia 30 września 1973 r. W wystawionym mu na okoliczność ustania zatrudnienia świadectwie pracy z 7 listopada 1990 r. były pracodawca skarżącego napisał, że w okresie od 1 lutego 1972 r. do 30 września 1973 r. odwołujący się pracował jako traktorzysta, a rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło z powodu przejścia pracownika przez (...) w S.. Od dnia 1 października 1973 r. T. K. stał się pracownikiem (...) w S., podejmując zatrudnienie w charakterze traktorzysty. W okresie od 24 października 1974 r. do 7 października 1976 r. ubezpieczony odbywał zasadniczą służbę wojskową. Po powrocie z wojska wystąpił w dniu 13 października 1976 r. do dyrekcji (...) z podaniem o ponowne przyjęcie go do pracy w charakterze traktorzysty, podpisując umowę o pracę na tym stanowisku. Pracę rozpoczął w dniu 18 października 1976 r. i pracował w (...) w S. do 30 czerwca 1992 r.

W świadectwie pracy z dnia 30 czerwca 1992 r. były pracodawca skarżącego napisał, że pracował on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy jako traktorzysta. Również dokumenty płacowe z tego okresu opiewają na stanowisko traktorzysty. W dniu 27 października 2003 r. Spółdzielnia Kółek Rolniczych w S. wystawiła wnioskodawcy świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, zaznaczając między innymi, że w okresie od 1 października 1973 r. do 30 czerwca 1992 r., stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał on prace traktorzysty, wymienione w wykazie A, dziale VIII, poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W dniu 30 czerwca 1992 r. T. K. zawarł z Usługową Spółdzielnią Kółek Rolniczych w B. umowę o pracę na czas nieokreślony, na stanowisku traktorzysty. Nastąpiło to w związku z dokonaniem podziałem (...) w S. i przekazaniem pracowników do innych zakładów pracy. W Spółdzielni tej ubezpieczony pracował do dnia 31 października 2003 r., przy czym z zachowanych dokumentów płacowych z tego okresu wynika, że były one sporządzane na wnioskodawcę jako traktorzystę. W świadectwie pracy z dnia 31 października 2003 r. pracodawca potwierdził fakt zatrudnienia zainteresowanego w charakterze traktorzysty. Tego samego dnia wystawione zostało świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach w całym okresie od 1 lipca 1992 r. do 31 października 2003 r. Będąc pracownikiem (...) oraz Spółdzielni, T. K. odbył między innymi szkolenia w zakresie obsługi sprzętu rolniczego, ochrony roślin i wykonywania na nich stosownych zabiegów. Wnioskodawca przez cały okres swojej aktywności zawodowej, przypadający na lata 1972 – 2003, pracował w B.. Nie zmieniał on miejsca pracy, zmieniali się tylko jego pracodawcy wskutek zmian podmiotowych po tej stronie. Nie zmieniał się również charakter wykonywanej przez skarżącego pracy. Był on przez cały sporny okres kierowcą ciągnika. Zakłady, w jakich pracował, świadczyły usługi rolnicze, ale także transportowe i drogowe. Te ostatnie występowały w szczególności w okresach wolnych od prac polowych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie złożonych do akt sprawy akt osobowych odwołującego się, w tym świadectw pracy, zaświadczeń o wykonywaniu przez wnioskodawcę pracy w szczególnych warunkach, dokumentacji płacowej, a nadto zeznań samego ubezpieczonego. W ocenie Sądu orzekającego, zgromadzony materiał dowodowy wskazuje w sposób niebudzący jakichkolwiek wątpliwości, że w spornych okresach T. K. pracował jako kierowca ciągnika. Prace w tym charakterze są kwalifikowane jako wykonywane w szczególnych warunkach, uprawniające

do przejścia na emeryturę w wieku obniżonym. Opisane zostały one w wykazie A, dziale VIII, poz. 3 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

(prace kierowców ciągników).

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał, że T. K. spełnił wszystkie konieczne warunki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, o jakich mowa w przepisie art. 184 ust. 1 w związku z art. 32, cytowanej już ustawy o emeryturach i rentach oraz przepisach powoływanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. (zwłaszcza zawartych w § 4 ust. 1 oraz § 2 ust. 1 i 2), w tym sporną przesłankę 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 16 sierpnia 2014 r. (od ukończenia przez ubezpieczonego 60 lat życia).

Wyrok ten zaskarżył w całości apelacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych – Oddział w O., który zarzucił rozstrzygnięciu:

1) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 184 w związku z art. 32 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz w związku z § 4 powołanego wcześniej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego (...). w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze;

2) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. - wskutek przekroczenia zasad swobodnej oceny dowodów.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy podniósł w szczególności, że zaskarżony wyrok jest sprzeczny z prawem, a przeprowadzone postępowanie dowodowe nie daje podstaw do uznania, że zainteresowany wykonywał w spornym okresie prace w szczególnych warunkach – stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Sąd skupił się na ustaleniu, że wnioskodawca przez cały sporny okres faktycznie świadczył prace jako traktorzysta, nie wyjaśniając przy tym, czy była to praca wyłącznie polegająca na usługach drogowych lub transportowych, czy także praca w polu. Apelujący zaznaczył, że nie kwestionuje pracy wykonywanej w charakterze kierowcy ciągnika, kiedy wykonywane były usługi transportowe, jako pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Z przeprowadzonego przez Sąd pierwszej instancji postępowania nie wynika jednak, w jakich okresach, oraz w jakim wymiarze wnioskodawca wykonywał takie prace. To zaś uniemożliwia uwzględnienie spornego okresu jako pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Sąd orzekający pozbawił ubezpieczonego możliwości weryfikacji jego zeznań złożonych w charakterze strony, oddalając bezpodstawnie wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków na okoliczność potwierdzenia, że w spornym okresie wykonywał on wyłącznie prace kierowcy ciągnika w transporcie drogowym. Przeczą temu dokumenty zebrane w aktach osobowych odwołującego się, w szczególności wystawiane od 1972 r. zaświadczenia o odbyciu przez wnioskodawcę kursów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu chemicznych środków i zabiegach ochrony roślin, uprawniających do pracy przy roślinach. Te zaświadczenia były z pewnością wystawiane na użytek wykonywania przez skarżącego prac polowych.

Formułując powyższe zarzuty, strona apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania od decyzji z dnia 14 sierpnia 2014r., ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Profesjonalny pełnomocnik T. K. – radca prawny K. M., ustanowiony już na etapie postępowania apelacyjnego, złożył w dniu 17 lutego 2015 r. pismo procesowe, będące odpowiedzią na apelację, w którym wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie na rzecz ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W treści pisma pełnomocnik podniósł, że w przedmiotowej sprawie istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia o prawie skarżącego do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym ma fakt, iż T. K. świadczył prace jako traktorzysta, nie ma zaś żadnego znaczenia, czy wykonywał on traktorem usługi rolnicze, czy transportowe.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 21 października 2015 r. pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Oddziału w O. podtrzymał apelację w całości.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Zarzutem apelacji trudno odmówić słuszności.

Poza wszelkim sporem pozostaje fakt, że ubezpieczony, aby móc uzyskać prawo do wcześniejszej emerytury z mocy art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualny tekst jednolity: Dz.U. 2015.748) oraz w związku z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983r., Nr 8, poz. 43 ze zm.), winien zwłaszcza - poza posiadany wiekiem emerytalnym wynoszącym 60 lat - udowodnić co najmniej 15 - letni okres pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Okres ten powinien przypadać na dzień 1 stycznia 1999 r.

W stanie faktycznym sprawy sporne było ostatecznie jedynie to, czy można zaliczyć odwołującemu się do wymaganych 15 lat pracy w szczególnych warunkach prace wykonywane przez niego w Spółdzielniach Kółek Rolniczych w S. oraz w B., realizowane jako traktorzysta ciągnika.

Należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w apelacji, iż w przedmiotowej sprawie nie zostało dostatecznie wyjaśnione, czy ubezpieczony w rzeczywistości spełnił powyższą przesłankę. Sąd Okręgowy - poza ogólnikowym stwierdzeniem, że poczynione w oparciu o akta osobowe skarżącego, świadectwa pracy, zaświadczenia o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach oraz zeznania samego zainteresowanego złożone w charakterze strony, dają dostateczną podstawę do uznania, iż wnioskodawca legitymuje się co najmniej 15 - letnim okresem pracy na stanowisku wymienionym w wykazie A, dziale VIII, poz. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. - nie wykazał jednak w sposób jasny, które okresy, a zwłaszcza w jakim rozmiarze zostały uznane wnioskodawcy. Sąd pierwszej instancji nie wyjaśnił wszechstronnie wszystkich aspektów związanych z charakterem zatrudnienia odwołującego się w spornych okresach. Przede wszystkim nie wyjaśnił, jakie faktycznie prace wykonywał ubezpieczony jako traktorzysta ciągnika, a mianowicie, czy były to wyłącznie prace transportowe, czy też prace polowe, co miało istotne znaczenie w sytuacji, gdy z akt osobowych skarżącego wynika, iż po 1977 r. odbył on kursy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu środków chemicznych i zabiegach ochrony roślin uprawiające do prac polowych, te zaś były zapewne wystawiane na użytek wykonywania przez odwołującego się prac polowych. Sąd Okręgowy pominął dowód z zeznań świadków zgłaszany przez ubezpieczonego już w treści odwołania, pozbawiając możliwości weryfikacji zeznań wnioskodawcy.

Wyjaśnienie charakteru wykonywanych przez skarżącego czynności w czasie zatrudnienia we wskazanych wyżej Spółdzielniach Kółek Rolniczych ma istotne znaczenie w sprawie, bowiem - w ocenie składu orzekającego w Sądzie Apelacyjnym w Łodzi - tylko prace transportowe wykonywane przez ubezpieczonego jako kierowcę ciągnika można zaliczyć do prac w transporcie, a zatem do prac objętych działem VIII, poz. 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do cytowanego już rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Wymienienie w wykazie A, dziale VIII, pod poz. 3 prac kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych bez względu na miejsce i rodzaj zostały wymienione w dziale XIV zatytułowanym „ prace różne ”. Nie można zatem uznać, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą „ w transporcie ”, nawet jeżeli kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika prace polowe. Tylko praca kierowcy ciągnika w transporcie może zostać uznana za wykonywaną w szczególnych warunkach, a co za tym idzie, przesądzać o spełnieniu przez odwołującego się przesłanki posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, niezbędnej dla ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku. Stanowisko takie zostało wyrażone w treści wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2013 r., I UK 172/13, które to orzeczenie akceptuje skład orzekający w drugiej instancji w przedmiotowej sprawie. Podobny pogląd wynika z najnowszego wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 2015 r., (...), w którym Sąd stwierdził między innymi, że nie jest uprawnione stanowisko, iż istotne dla

stwierdzenia wykonywania pracy w szczególnych warunkach jest wyłącznie wykazanie określonego rodzaju pracy, a bez znaczenia pozostaje okoliczność zatrudnienia w danym sektorze gospodarki. W judykaturze potwierdza się stanowisko, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo – branżowy. Pod pozycją branży zamieszczonej w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane branży, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na szkodliwe czynniki w stopniu mniejszym lub większym, w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Oznacza to, że przynależność pracodawcy do określonej gałęzi przemysłu ma znaczenie istotne i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały przypisane w tym akcie (por. wyrok SN z dnia 19 maja 2011 r., III UK 174/10 – niepubl.). Za wykonywaną w warunkach szczególnych również uznać należy pracę przyporządkowaną w załączniku A rozporządzenia do innego działu przemysłu niż ten, w którym jest świadczona, jeżeli stopień szkodliwości lub uciążliwości tego rodzaju pracy nie wskazuje różnic w zależności od pracy. Prace kierowcy ciągnika w transporcie, czy rolnictwie, mimo podobieństw, są różne. Stąd też przyjęcie, że praca kierowcy traktora w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej może być kwalifikowana jako w szczególnych warunkach w transporcie, wymaga poczynienia dalszych ustaleń faktycznych wykazujących podobieństwo prac w tych branżach.

Wszystko to przemawia za słusznością podniesionego w apelacji zarzutu, że Sąd Okręgowy nie wyjaśnił wszechstronnie stanu faktycznego przedmiotowej sprawy, a dokonując oceny zebranych dowodów, naruszył w istocie zasadę swobodnej oceny dowodów, o jakiej mowa w art. 233 § 1 k.p.c.

W sprawie doszło także do naruszenia prawa materialnego, w tym wskazanych w przez stronę apelującą przepisów, poprzez ustalenie, iż ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy zatrudnienie w szczególnych warunkach, w rozmiarze uprawniającym do nabycia wcześniejszej emerytury, tj. co najmniej przez 15 lat.

Rozpoznając ponownie sprawę, Sąd pierwszej instancji usunie wskazane powyżej uchybienia w zakresie ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów i orzeknie o roszczeniu ubezpieczonego w sposób przewidziany prawem.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w Łodzi, uwzględniając apelację oraz uznając, że wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, z mocy art. 386 § 4 k.p.c. orzekł, jak w sentencji swojego wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.

SĘDZIOWIE: PRZEWODNICZACA: